

MINTAQANI IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI

A.X.Shadiyev

*Buxoro davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi,
Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada mintaqaviy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonlarini jadallashtirishda ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribalari tahlil qilinadi. Dunyo miqyosida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda hududiy siyosatning o'rni, innovatsion infratuzilmani shakllantirish, investitsion muhitni yaxshilash, bandlik va ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash borasidagi yondashuvlar o'rganilgan. Xususan, Germaniya, Janubiy Koreya, Yaponiya va Skandinaviya davlatlarining mintaqaviy siyosat modellari asosida iqtisodiy diversifikatsiya, klasterlashuv, sanoat parklarini tashkil etish va raqamli iqtisodiyot tamoyillarini tatbiq etishning samarali mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari O'zbekiston uchun mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish, barqaror o'sish va innovatsion rivojlanishni ta'minlash yo'lida muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: mintaqaviy rivojlanish, xorij tajribasi, innovatsiya, klasterlashuv, iqtisodiy diversifikatsiya, ijtimoiy barqarorlik, infratuzilma, raqamli iqtisodiyot.

Zamonaviy global iqtisodiy jarayonlarda mintaqaviy rivojlanish masalalari strategik ahamiyat kasb etmoqda. Har bir mamlakatning iqtisodiy salohiyati, ijtimoiy barqarorligi va raqobatbardoshligi ko'p jihatdan uning mintaqalari qay darajada muvozanatli rivojlanayotganiga bog'liq. Shu sababli rivojlangan davlatlar tajribasida mintaqaviy siyosat davlat strategiyasining asosiy tarkibiy qismi sifatida shakllangan.

Germaniya tajribasiga murojaat qilsak, u yerda "Landlar tizimi" asosida hududiy iqtisodiy o'sish muvozanatini ta'minlash maqsadida federal byudjetdan maxsus transfert mexanizmlari joriy etilgan. Bu yondashuv natijasida iqtisodiy jihatdan zaif mintaqalar infratuzilmasini rivojlantirish, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish va bandlikni oshirish imkonini bergan.

Janubiy Koreya tajribasi esa innovatsion klasterlar tashkil etish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga asoslangan. Mamlakatda "Innovatsion shaharlar" konsepsiyasi joriy qilinib, ilmiy-tadqiqot markazlari, universitetlar va sanoat korxonalari o'rtasida mustahkam hamkorlik tizimi yo'lga qo'yilgan. Natijada mintaqaviy iqtisodiyotda yuqori

texnologiyalarga asoslangan tarmoqlar ulushi ortib, eksport salohiyati sezilarli darajada oshgan.

Yaponiyada mintaqaviy rivojlanish siyosati “Mahalliy barqarorlik” tamoyiliga asoslanib, har bir prefektura o‘z iqtisodiy xususiyatlari va resurs potensialiga ko‘ra rivojlantiriladi. Bu yondashuv mintaqalar o‘rtasidagi tafovutni kamaytirish bilan birga, mahalliy boshqaruv organlarining tashabbuskorligini ham kuchaytirgan.

Skandinaviya mamlakatlari tajribasi esa ijtimoiy barqarorlik va ekologik muvozanatni saqlash bilan ajralib turadi. Norvegiya va Shvetsiyada mintaqaviy siyosat aholi hayot sifati, yashash sharoitlari va ijtimoiy himoya tizimi bilan chambarchas bog‘langan. Bu davlatlarda yashil energiya, ekologik transport, raqamli boshqaruv va fuqarolik ishtiroki mintaqaviy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri sifatida qoraladi.

O‘zbekiston sharoitida ham ushbu ilg‘or tajribalardan samarali foydalanish imkoniyati mavjud. Xususan, mintaqaviy sanoat klasterlarini yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish uchun soliqlarda differensial yondashuvni joriy etish, mintaqalarda raqamli infratuzilmani kengaytirish va mahalliy boshqaruv tizimida ishtirokchilikni kuchaytirish kabi yo‘nalishlar dolzarbdir.

Shuningdek, mintaqaviy iqtisodiy siyosatda innovatsion texnoparklar, erkin iqtisodiy zonalar va ilmiy-texnologik inkubatorlar tarmog‘ini kengaytirish orqali hududiy raqobatbardoshlikni oshirish mumkin. Bunda xorijiy investitsiyalarni jalb etish, mahalliy korxonalarni eksport faoliyatiga yo‘naltirish hamda bandlik siyosatini hududiy ehtiyojlarga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, mintaqaviy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda ilg‘or xorijiy tajribalardan foydalanish nafaqat iqtisodiy o‘sishni ta‘minlaydi, balki jamiyatda ijtimoiy adolat, barqarorlik va innovatsion muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Porter, M. E. (2003). *The Economic Performance of Regions*. Regional Studies, 37(6-7), 549–578.
2. OECD (2022). *Regional Development Policy in OECD Countries*. Paris: OECD Publishing.
3. Schwab, K. (2020). *The Global Competitiveness Report 2020*. World Economic Forum.
4. Kim, S. (2019). *Innovation Clusters and Regional Economic Growth: The Case of South Korea*. Journal of Regional Policy, 45(3), 213–229.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori PQ–5048 (2021-yil 12-mart). *Hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida*.